

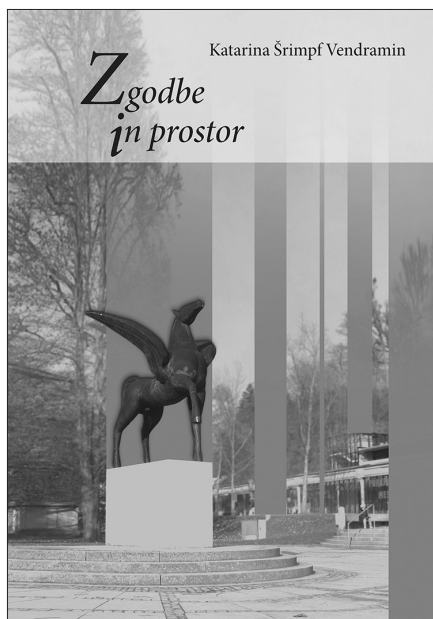
giji otroštev ter z relevantnimi odlomki širše družboslovne in humanistične produkcije.

Znanstvena pomembnost pričujoče monografije je večplastna in izvirna.

Najprej v zelo sistematičnem, preglednem in vseobsegajočem pregledu relevantne, tudi najnovejše teoretične in empirične literature s področja analize. Avtorici je uspelo različne antropološke pristope ter serijo uporabljenih kvalitativnih in kvantitativnih antropoloških metod ustvarjalno povezati in njihova dognanja vgraditi v razvoj lastne naracije. Slednja skozi vsebinsko dopolnjujoča se tri glavna poglavja (Teoretski okvir: Antropologija otroštva, Otroštvo v preteklosti, Etnografska raziskava) in z empatično obravnavo otrok in otroštva na več mestih odpira pomembne teme, ki bi lahko prispevale k »znanstveni emancipaciji« še ene od t. i. »nemih skupin«; otrok. Prav posebno v zvezi s tem izstopa diskurzivni in osebni slog avtorice, ki nam prihrani sentimentaliziranja, idealiziranja in pokroviteljske drže, ki so skoraj imanentne sodobni humanistiki in družboslovju, ko ta govori o otroštvu, zlasti v relaciji s kategorijo

»dela«, in ki predstavljajo samo drugačen, politično korekten, pač, način odrekanja opolnomočenja. Monografija se otroka loteva kot bistvenega in enakopravnega subjekta svojega družbenega in kulturnega okolja ter obstoječih razmerij moči. Antropološke študije te vrste so izjemno redke, in to ne samo v slovenskem prostoru.

Monografija Barbare Turk Niskač z naslovom *O igri in delu* prispeva izvirne paradigmatične nastavke za branje strategij, s katerimi se poskušajo »nemi glasovi« udejstvovati v svoji lastni konstrukciji emancipirane, družbeno relevantne, opolnomočene identitete. Ponuja nepopačen in nepokroviteljski vpogled v otrokovo doživljanje sebe in sveta. V branje je ne priporočam samo strokovnjakom na področju dela z otroki in sodobnim preučevalcem otroštev, tudi ne samo pedagogom, didaktikom in vzgojiteljem, pač pa vsem, ki smo kdaj bili otroci – vsem nam.

Zbirka Ethnologica daljša svoje police izdaj prirejenih doktorskih disertacij.

KATARINA ŠRIMPF VENDRAMIN: *Zgodbe in prostor: Ustno izročilo in kolektivni spomin v zgornjem Obsotelju.*

Založba ZRC (Ethnologica – Dissertationes; 8), Ljubljana 2021, 160 str.

Pod uredniškim vodstvom Saše Babič je kot osma knjiga izšlo delo *Zgodbe in prostor* etnologinje in kulturne antropologinje, sicer raziskovalke na Inštitutu za slovensko narodopisje ZRC SAZU, Katarine Šrampf Vendramin, s pojasnjevalnim podnaslovom *Ustno izročilo in kolektivni spomin v zgornjem Obsotelju*. Avtorica izhaja iz prepričanja številnih etnologov, da zgodbe ustvarjajo prostor, v katerem so in še vedno nastajajo, recenzentka Tjaša Jakop pa je zapisala, da je »ustno izročilo in kolektivni spomin v gornjem Obsotelju prvo delo, ki sinhrono in diahrono obravnava ustno izročilo s področja zgornjega Obsotelja in nam predstavi

lokalno identiteto obsoteljskega človeka na slovenskem etičnem ozemlju ob hrvaški meji«. To območje je zanimivo zato, ker leži ne le na vzhodnem robu slovenskega etičnega ozemlja (zajema namreč kraje v občinah Šmarje pri Jelšah, Rogaška Slatina in Rogatec), marveč tudi na meji s Hrvaško, kar ustvarja posebne razmere za medsebojno življenje in, kar avtorica večkrat poudari, oblikuje osebno in nacionalno identiteto, zahteva pa tudi poseben pristop do informatorjev. Tako je bilo nekaj terenskih raziskav narejenih še v krajih na hrvaški strani meje. To pa ni prvo avtoričino delo na to temo na obravnavanem območju, saj je obsežno

* Milan Vogel, univ. dipl. etnolog in prof. slovenščine, upokojeni komentator v kulturni redakciji Dela; mavcmilan@gmail.com. Prispevek je bil 20. 1. 2022 predvajan na tretjem programu Radia Slovenija v sklopu oddaje S knjižnega trga.

raziskavo objavila že leta 2019 v reviji *Traditiones*.

V grobem je študija razdeljena na dva dela, ima pa seveda veliko podpoglavij oz. dodatnih razlag. Resne študije ni brez vpogleda v teoretična izhodišča posameznih raziskovalcev v tematiko, ki se je lotevajo. Najbolj se je za to folkloro, ki ni »prava folklor«, ampak »folklor iz druge roke«, ki se izrablja v najrazličnejše, tudi v komercialne in politične namene, uveljavilo poimenovanje 'folklorizem' nemškega etnologa Hansa Moserja, Marija Makarovič pa je že leta 1968 opozorila, »da je treba na nove pojavne oblike dediščine gledati kot na izraz danega časa, in ne kot na rekonstrukcijo preteklosti« (Maka-

rovič 1968: 4). Z novejšim terenskim delom, predvsem pa z analizo zbranskega gradiva Katarina Šrimpf Vendramin ugotavlja tesno povezanost med prostorom in časom ter piše o njunem pisanju zgodb in oblikovanju kolektivnega spomina, o spajanju prostora in časa v zgodbah in tako oblikovanju kolektivnega spomina. Posebno pozornost nameni humorju in zgodbam o Lemberžanih kot drugih, drugačnih (menda naj bi kaj o njih prevzel tudi Fran Milčinski v Butalcih), o delitvi na »naše« in »všaše«, o nenaklonjenosti »tatinskim« Hrvatom ...

Drugi del študije zajema obravnavo folklornih elementov v sodobnem življenju. Tu gre predvsem za oživljanje

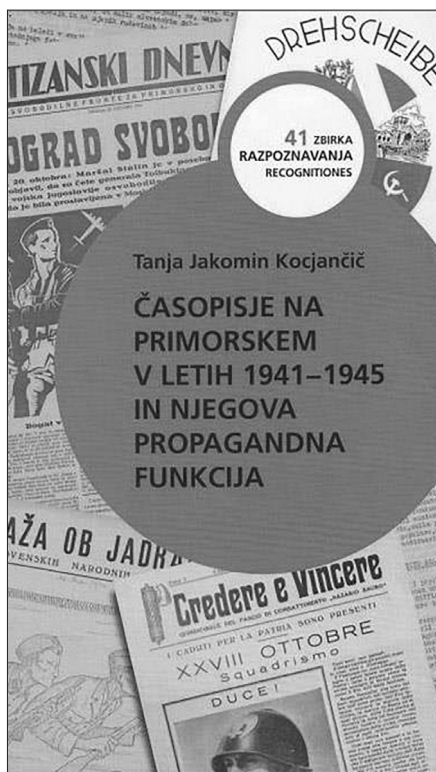
različnih folklornih izročil v obliki delavnic, pripovednih večerov ali v okviru folklornih skupin. Najbolj pa je verjetno prepoznaven krilati konj Pegaz, ki je dobil mesto celo na občinskem grbu in v obliki veličastnega kipa na mestnem grbu, po njem pa so poimenovani tudi nekateri lokali in skupine. Vse to si je po pisnem in ustnem izročilu prislužil s tem, da je na mestu, kjer je ob zemljo udaril s kopitom, pritekel rogaški vrelec.

Viri in literatura

MAKAROVIČ, Marija: Nekaj misli ob »folklornih prireditvah«: Z opombo uredništva. *Glasnik Slovenskega etnološkega društva*, 9/2, 1968, 3–4.

TANJA JAKOMIN KOCJANČIČ: Časopisje na Primorskem v letih 1941–1945 in njego-va propagandna funkcija.

Založba Inštituta za novejšo zgodovino (Razpoznavanja; 41), 344 str.

Razmah natisnjenih medijev, časnikov oziroma časopisov v 19. in zlasti 20. stoletju je dal tej dejavnosti – ob zakonodajni, izvršni in sodni – veljavo četrte veje oblasti. Po drugi različici iz Napoleonove dobe so časopisi ob štirih velesilah, Franciji, Rusiji, Avstriji in Britaniji, postali peta veja oblasti. V zadnji tretjini 19. stoletja, ko se je z Bismarckovim vzponom spremenil politični zemljevid Evrope in so med velesile prišli še Prusijo in Italijo, pa so tisk začeli imenovati sedma sila. Informativni in politični tisk si je sicer največji vpliv zagotovil v demokratično urejenih družbah, v tiranijah pa je pod nadzorom oblasti še danes zadolžen za njeno povečevanje in obračunavanje z nasprotniki. Uredniki in pisci so odgovorni navzgor, medtem ko je v demokracijah uspešnost tiska najbolj odvisna od verodostojnosti v očeh bralcev. Ob večjih krizah in še bolj v vojnih razmerah pa se ta razlika bolj ali manj izgubi.

Pristranskost in navijaštvo za »naše« ter demoniziranje nasprotnikov postane-ta samoumevna »domoljubna« naloga enih in drugih medijev.

Ta skupni imenovalec povezuje tudi raziskavo časopisja na Primorskem v obdobju 1941–1945, predstavljeno v znanstveni monografiji Inštituta za novejšo zgodovino v Ljubljani, ki s še nekoliko daljšim naslovom postavlja v ospredje propagandno funkcijo tiska. Njena avtorica je v Kubedu rojena kulturologinja in socialna antropologinja Tanja Jakomin Kocjančič, ena vidnejših izobraženek in kulturnih delavk, ki s svojim raziskovalnim in publicističnim delom pomembno prispevajo k boljšemu poznavanju kulturne dediščine istrskega podeželja. Med drugim je sodelavka študijskih krožkov Beseda slovenske Istre in Istrske teme, sodelovala pa je tudi pri zborniku *Življenje in delo Alojza Kocjančiča, slovenskega istrskega pesnika, pisatelja in duhovni-*

* Iztok Llich, publicist, prevajalec in urednik; iztok.lich47@gmail.com.